

ХІРОПТЕРОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА «НІЧ КАЖАНІВ 2001» В УКРАЇНІ

Дослідження фауни кажанів та біології окремих видів рукокрилих останнім часом значно поживалися, і від П'ятої теріошколи (с. Гайдари, 1998) відбулася вже четверта акція, що має власну назву, — «Ніч кажанів в Україні». Програма цієї акції дуже різноманітна, проте мета її одна — звернення уваги на важливість і потреби охорони кажанів, що передбачає низку інших активностей: аналізу складу фауни, поширення прижиттєвих методик дослідження і моніторингу, вивчення життєвих циклів, міграцій та інших особливостей біології.

«Ніч кажанів 2001» відбулася на другий день роботи VIII школи-семінару (15 травня 2001 р.) і включала дві частини — сесійну («Кажани фауни України та методи їх дослідження») і теренову («Демонстраційні детекторні обліки кажанів»). Відповідно до програми цього дня учасники школи-семінару послідовно знайомилися з наступними питаннями.

1. Новини фауни, систематики і діагностики кажанів України (конвінер: Ігор Загороднюк). Анонс. Огляд видів кажанів України. Сучасні тенденції зміни надвидової класифікації. Подрібнення політипних видів (малий підковоніс, вусата нічниця). Нові цікаві фауністичні знахідки. Перегляд ключів до визначення кажанів України.

На обговорення представлено проект видання «Керівництво до польових досліджень кажанів України», який готується дослідницькою групою «Український центр охорони кажанів». Під час обговорення цієї теми вирішено розширити проект видання методиками обліку кажанів і видовими нарисами. Учасникам семінару було представлено кілька доповідей про склад хіроптерофауни найбільш цікавих щодо фауни кажанів екосистем Закарпаття, Поділля і Криму. Доповідали І. Загороднюк, А. Дулицький, В. Покин'ячерета, В. Тищенко.

2. Найважливіші результати досліджень зимових скупчень кажанів (Поділля, Київ, Карпати, Харківщина) (конвінер: Ярослав Петрушенко). Анонс. Результати обліків кажанів у карстових печерах Поділля. Техніка проведення обліків у підземних лабіринтах. Обліки кажанів у штучних підземеллях Київщини і Харківщини, у катакомбах Одеси та Криму.

Учасникам семінару представлено повідомлення про зимові обліки кажанів в печерах Поділля і Закарпаття, дренажних системах Києва, каменоломнях і печерах Криму. Докладно розглянуто особливості техніки обліку і визначення видів. Доповідали Я. Петрушенко, В. Покин'ячерета, О. Годлевська та ін.

3. Підсумки першого року діяльності детекторної мережі в Україні (конвінер: Олена Годлевська). Анонс. Звіти регіональних осередків мережі. Уза-

гальнення результатів діяльності. Проблеми ідентифікації видів за ультразвуком і поведінкою. Планування подальшої роботи детекторної мережі.

Звіти учасників «детекторної» мережі показали, що всі її учасники орієнтуються в роботі майже виключно на пошук самих кажанів, а не їхніх сховищ, проте завдяки цій мережі набуто унікальний досвід і здобуто цінні дані щодо різноманіття фауни. За цією темою доповідали І. Поліщук, Б. Кедров, І. Загороднюк, О. Годлевська. Ввечері для учасників школи проведено демонстраційні обліки кажанів з використанням УЗ-детекторів. Заняття проходило в межах лісового масиву навколо табору та уздовж річки Провалля з виходом до с. Провалля, що дозволило за один вечір розширити перелік відомих для заповідника видів з двох до п'яти. Заняття з детекторами проводили А. Влащенко, О. Годлевська, В. Покинйчереда, І. Загороднюк, В. Тищенко.

4. Кільцювання та дослідження міграцій кажанів в Україні (Коввінер: Володимир Тищенко). Анонс. Ретроспективний аналіз кільцювання кажанів в Україні. Перспективи отримання і поширення кілець. Визначення міграційного стану на підставі аналізу колекційних матеріалів у зоологічних музеях. Створення карт зимового і літнього населення кажанів.

Учасникам семінару представлено огляди методик мічення кажанів для відслідковування їхніх переміщень у просторі й часі. Представлено аналіз розподілу за місяцями року колекційних зразків окремих чисельних видів кажанів як джерело даних для аналізу міграційного стану. Як один з можливих підходів обговорення можливості аналізу сезонних змін фауни створення карт поширення видів за сезонами. Розглянуто проблеми виготовлення кілець і техніки кільцювання кажанів. Доповідали О. Коновал, І. Загороднюк, О. Годлевська.

5. Методи обліку дендрофільних кажанів (коввінер: Володимир Тищенко). Анонс. Особливості роботи з літньою фауною кажанів. Пошук сховищ, робота з тенетами. Планування досліджень та організація моніторингу.

Ця частина «Ночі кажанів 2001» була присвячена найбільш складній темі аналізу літнього населення кажанів, значно менш дослідженою в Україні порівняно з зимовими дослідженнями, коли кажанів виявляють у підземних зимових скупченнях. На прикладі населення кажанів Центрального Поділля докладно розглянуто особливості просторового розподілу рукокрилих та особливості вибору ними літніх сховищ дулового типу. Доповідали В. Тищенко, В. Покинйчереда, А. Дулицький, А. Влащенко.

6. Інформаційні потоки. Учасниками семінару обговорено задачі роботи Українського центру з охорони кажанів та Центру реабілітації кажанів, та внесено пропозиції до резолюції та щодо наповнення Теріологічного бюлетеню інформацією про хіроптерологічні дослідження в Україні. Підтримано проект УЦОК щодо видання зведення з міграцій кажанів, кадастру підземних сховищ та поновленої версії визначника кажанів України.

Впорядкував Ігор ЗАГОРОДНЮК